

GLAZBA I NOSITELJI GLAZBENOG ŽIVOTA U SLAVONSKIM GRADIĆIMA U PRVOJ POLOVICI 19. STOLJEĆA

Izvorni znanstveni rad
UDK 78(497.5)(091)
78.035

Mr. sc. MIROSLAVA HADŽIHUSEJNOVIĆ - VALAŠEK
Božidara Magovca 109 / 17
HR-10020 Zagreb

Tema rada je razvitak glazbenog života u malim slavonskim gradovima - "varošicama", koji se postupno mijenja već od 18. stoljeća, pod utjecajem doseljenih stranaca, komunikacija s gradskim središtima Austro - Ugarske Monarhije, razvojem obrta i trgovine, jednako tako kako se mijenja i tradicijski način života stanovništva. U radu je riječ najprije o crkvenim i vojnim, a zatim i civilnim orkestrima, kazališnim trupama i tamburaškim sastavima, te o pojedinim autorima hrvatskih pjesama.

Razvojem gradova nastajao je novi društveni sloj stanovništva, koji se počeo razlikovati od seoskog po obrazovanju, profesiji, navikama. Iako je do polovice 19. stoljeća većina gradova izgledom bila slična selima, stanovništvo je ipak živjelo drugačijim životom. Komunikacijom među gradovima (ne samo hrvatskim) proširio se vidokrug gradskog stanovništva, što je nužno dovelo do oblikovanja novog ukusa, novih estetskih kriterija, novih vrsta kulture i zabave.

Kako povijest glazbe u Slavoniji obiluje mnogim nepoznanicama i kako je to još uvijek nedovoljno istraženo područje, ovaj rad, utemeljen na prikupljenoj građi i literaturi, neće dati završnu riječ ovim glazbeno - folklornim pitanjima. Pokušat će se dati pregled glazbeno - folklornog amaterizma, tzv. "dilentatizma" koji je obilježavao glazbeni život slavonskih gradića u prvoj polovici 19. stoljeća, s težištem na osobama, nositeljima takvih oblika djelatnosti i na glazbenicima - stvarateljima, prema Kuhaču "izhitrlcima", važnim činiteljima u oblikovanju obilježja i prirode gradske folklorne pjesme.

Istraživanjem problematike gradskih instrumentalnih sastava, temeljem vrlo različitih izvora, može se zaključiti da su se instrumentalni sastavi osnivali daleko prije pjevačkih skupina, još u 18. stoljeću. To su raznoliki orkestri s višestrukom namjenom, sastavom i programom. Služili su uveličavanju gradskih svečanosti, zabavljali građane na otvorenom prostoru ili na zabavama, svirali na javnim i privatnim koncertima, predstavama putujućih kazališnih družina, pratili pokope značajnih ličnosti, ponekad sudjelovali i u crkvenom obredu i dr. Postojali su

posebni kavanski orkestri, vrlo popularni vojni, a i dvorski orkestri, od kojih ovi posljednji, za razliku od prethodnih, nisu nastupali pred građanstvom. Vrlo su rano ustrojani i crkveni instrumentalni sastavi, koji su ponekad mijenjali program i postajali gradski. Ti su orkestri imali i važnu kulturnu i društvenu ulogu, jer su odgajali glazbeni ukus publike i novi glazbeni naraštaj.

Često se spominje Kuhačev podatak da je još u prvoj polovini 18. stoljeća slavonski vlastelin barun Franjo Trenk¹ "prvi ustrojio vojničku bandu, koja sviraše po njem sastavljene hrvatske komande, kad je 1741. u Njemačkoj sa svojim pandurima vojevao." (Kuhač, 1885. 9.)² Po tradiciji "Trenkovi panduri su prvi puta prodefilirali uz svirku svoje muzike upravo u Osijeku." (Malbaša, 1965. 141.)

Vijesti o postojanju vojničke glazbe u Osijeku nalazimo u podacima iz 1779. godine. Franjevački diarij i Turkovićev dnevnik nazivaju ovu glazbu "musicae turcicae" i bilježe prolaženje te "bande" na čelu regimente kroz grad, što je snažno dojmilo

1. Trenk, Franjo, barun, austrijski pukovnik, proslavio se svojim pandurima (četa je brojala od 1.000 do 2.000 vojnika) u ratovima u Šleskoj, Austriji, Bavarskoj i Češkoj, a povijest ga pamti i po tzv. "turskoj bandi". (EJ, 1971. knj., 8., 364.)
2. Kuhač se trudio pronaći Trenkove skladbe i arhive kasnijih slavonskih vojno - krajiških bandi. Nakon ukidanja Vojne krajine (1881.) nitko više nije vodio računa o arhivima takvih kapela, one su se listom uništavale, a Kuhač, koji je jedini uvidao njihovu vrijednost, ostao je nemoćan. "Vječna je šteta" - pisao je Kuhač na istom mjestu, "što su se glazbeni arhivi naših krajiških bandi lakoumno rastepli i uništili, jer u njih bi čovjek sigurno našao hrvatske glazbotvore historične vrijednosti." (Kuhač, 1885., 9.)

građanstvo i pojačavalo dojam "o snazi i važnosti vojske". (Bösendorfer, 1916.)

U Osijeku i drugim gradovima Slavonije, prema putopiscu Čaploviću, bilo je dosta "banda" u prvoj polovini 19. stoljeća, a i kasnije. Ponekad su se osnivale i građanske garde, kao npr. osječka, od šesnaest uniformiranih svirača, koja je 1844. započela s radom. (Firinger, 1954).

U prvoj polovini 19. stoljeća u Požegi je djelovala gradska kapela od deset do dvanaest "muzikaša"- Cigana, koja je svirala na svečanostima, zabavama, pokladama i sl. Vodio ih je kapelnik Matija Cerovski, koji je morao "šest do osam mladića, koje će mu varoš staviti, u muziki i pivanju obučavati (...)" (Kemf, 1931,53-54)

Vrsta, uloga i priroda glazbe u predstavama putujućih kazališnih trupa, ili u onima koje su građani sami priređivali, još je neistraženo područje. Njihove predstave i nastupi na ulicama, trgovima i sajmovima bile su često jedina kulturna zabava gradića i prema tomu privlačile su, gotovo mamile, stanovništvo.

Riječ i glazba koji su se čuli s pozornice takvih putujućih kazališta svojim su obilježjima i namjenom bili bliski svakodnevnici tzv. "nižih slojeva" stanovništva. Putujuće trupe su kostimima, počesto akrobacijama, komikom i samim svojim porijeklom (pripadnosti drugoj, društveno i kulturno "višoj" sredini) posebno dojmile publiku, pobuđivale interes i izazivale znatiželju. Tako su se riječ i pjesma, poznata ili nova, domaća ili strana, često sastavljena ili prilagođena upravo određenim potrebama (tekstu, publici), postupno uvlačili u tradicijsko duhovno okružje stanovništva, mijenjali je i stvarali novi glazbeni i estetski ukus prosječnog građanina gradića-"male varoši" u 19. stoljeću.

Ponešto podataka sačuvano je o postojanju i nastupima putujućih kazališnih trupa (ponajviše stranih), ali o njihovom programu vrlo malo. Poznato je da su njihove predstave sadržavale glazbene brojeve tijekom činova ili u međučinovima, međutim, o vrsti glazbe, njenom porijeklu i obilježjima danas se ništa ne zna. Neki do sada pronađeni podaci govore da su to bile naše poznate narodne pjesme, ali i strane, najčešće njemačke.

Kao primjer neka posluži dramatizacija pjesme "Tri kralja" iz stare pjesmarice iz 1814. godine, pronađene u Brlićevu arhivu, a koja je uz drugu građu objavljena u "Uspomenama na stari Brod" 1888. godine (sv. V. 40. i 41.)³

3. Pet knjižica pod naslovom Uspomene na stari Brod izdao je dr. Ignjat Brlić god. 1884.-5. i 1888. u Zagrebu i Đakovu. Objavljena građa temelji se na rukopisnoj ostavštini njegovog oca Ignjata Alojza Brlića (1795. - 1855.) brodogovorca i jezikoslovca.

Pjesma je podijeljena u pet pjevanja, a svako od njih pripada jednom od sudionika, koji treba pjevati prema određenom napjevu, označenom u tekstu na sljedeći način:

Tekst: "(Ej) ukaza se svitu svitla zvizda

Koja svojim (dikice) repom nebo gizda
(...)"

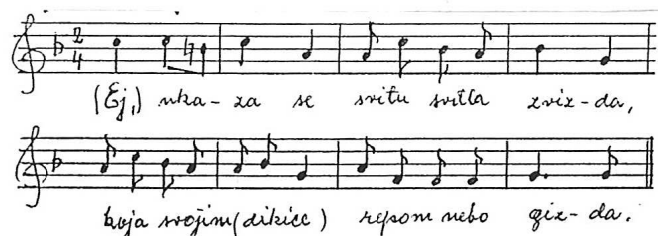
"Piva se po glasu: Ej, prodaj babo šugava kulaša." ili

Tekst: "Gašparom se ja nazivam
sad u Tarzi kralj pribivam (...)"

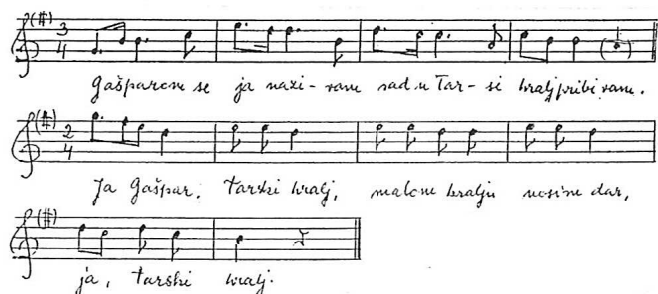
"Piva se po glasu pisme: Il'ti tako il' ovako".

Za isti igrokaz korištene su i njemačke melodije, pa se s razlogom može pretpostaviti da su početkom 19. stoljeća bile popularne među građanstvom. Uz tekst su zabilježeni stihovi kao podsjetnici napjeva (koji još nisu pronađeni): "Ich hab an Hut, der taufeln thut", "Musst ma nichts in übel aufnehmen", "s" Mensch hat ein Brandweinrausch".⁴

Uspoređivanjem napjeva i pripadajućih stihova, pokušali smo pronaći naznačene popijevke u Brlićevoj melografskoj zbirci.⁵ U zbirci ne postoji pjesma pod naslovom "Ej, prodaj babo šugava kulaša", nego napjev bez teksta pod naslovom "Dikice" (br. 6). Tekst prigodne pjesme iz igrokaza "Tri kralja" odgovara tom napjevu više nego svi slični do sada pronađeni tekstovi.

Isti zaključak odgovara i napjevu pod nazivom "Il'to tako itd." (br. 4) na koji se, prema napomeni,

4. Slične napomene nalaze se i na str. 38.: "Na notu : Nebo visoko", "Na notum 6" i sl.

5. Notna zbirka (64 zapisa) objavljena je kao dodatak V. svesku (posljednjem) Uspomena na stari Brod 1888. god. Prema napomeni izdavača dr. Ignjata Brlića (Uspomene V., 16.), notnu je zbirku složio Ignjat Alojz Brlić "okog. 1830. - a sva prilika i prije". Ova, do sada najstarija poznata zbirka folklornih napjeva iz Slavonije obrađena je i dopunjena i čeka objavljivanje.

treba pjevati Gašparov tekst u spomenutom igrokazu:

Kao preteča zbornih sastava (koji su nicali i organizirano djelovali u drugoj polovini 19. stoljeća),⁶ ali i živeći istodobno s njima, u gradskim su krugovima bile popularne male skupine pjevača, kakve još danas nalazimo u južnim krajevima pod nazivom "klapa". (U panonskom području iza II. svjetskog rata takvi su sastavi uglavnom nestali). Objedinjeni istim glazbenim ukusom, dobrim prirodnim sposobnostima (sluhom i glasom), često rodbinskim, prijateljskim i profesionalnim vezama, nje govali su svoja glazbena zadovoljstva, svoje navike, svoj "hoby". Izvodili su u određene dane ili prigode svoj voljeni repertoar pjesama. Te su skupine, uglavnom, imale svoj repertoar, tada popularnih pjesama: patriotskih, budnica, napitnica, ljubavnih, koji se prema potrebama i mogućnostima mijenjao i dopunjavao. Posebno je važno za ovo istraživanje podvući činjenicu da su se takvim pjevačkim skupinama slobodno pridruživali i drugi nazočni, tako da se pjesma spontano, neograničeno širila. Zato možemo zaključiti da su takvi glazbeni sastanci, pa i pjevanje na kućnim zabavama, kavanama i gostionicama, imali nezaobilazni utjecaj u stvaranju, širenju folklorne gradske pjesme i prožimanju raznovrsne glazbene građe.⁷

Pjevačke su skupine često bile predvođene jednim glazbeno obraženijim članom koji je imao organizacijskih sposobnosti, lijep glas, dobro pamćenje, poznao vještinu baratanja kojim instrumentom, a često bio duhovit, imao pjesničku, pa i kompozitorsku "žicu". Poneki, sposobniji ili glazbeno obrazovaniji, imali su svoje instrumentalne sastave za koje su instrumentirali i harmonizirali popularne pjesme, plesne komade ili sastavljali izvorne kompozicije. Tako su ove skupine bile prava rasadnjašta novih pjevača, pjesnika i sastavljača

melodija- "izhitrilaca". Njihova imena postala su poznata u drugačijim djelatnostima: književnosti, povijesti, religiji, pa je moguće i u tim područjima znanosti naći dokaze njihove glazbene djelatnosti. O takvim glazbenim zaljubljenicima bit će riječi u ovom radu, i to prema do sada pronađenim (uglavnom nepotpunim podacima).

Najviše podataka o njima ostavio je Franjo Kuhač u svom *Biografskom i muzikografskom slovníku* koji se čuva u Arhivu HAZU u Zagrebu, u fasciklima koji su naslovljeni: *Diletanti naši na glazbenom polju* i *Ishitrioci gospodskog stališta bez glazbene naobrazbe*.⁸

Među najstarijima je spomenuti FRANJO TRENK (1711.-1749.), osnivač prve vojne "bande"; zanimljiva ličnost, dobar i sposoban organizator i glazbenik. Kuhač je pisao o utjecaju njegove djelatnosti na kasnija pokoljenja glazbenika i na slavonsku glazbu uopće. Godine 1876. objavio je Kuhač u *Viencu* partituru za duhački orkestar *Budnica Trenkovich pandura* na osnovi melodije za koju je smatrao da je Trenkova.⁹

Nezaobilazna ličnost u istraživanju glazbenog života Slavonije, upravo Požege, bio je profesor gimnazije MIJO FERDINAND MATAKOVIĆ (1763.-1843.), koji je na prijelazu 18. i 19. stoljeća, zbog svojih glazbenih sposobnosti, bio jedna od najvidenijih ličnosti ovoga grada s velikom kulturnom tradicijom. To je doba kada su se "u građanskim kućama mnogo pjevale "ilirске" tj. hrvatske rodoljubne pjesme, te mnoge baš požeške "varoške" pjesme" (Kemf, 1932, 205) koje su potjecale od Matakovića. "Bio je vrstan pjevač, koji je umio pjevati sijaset pjesama (...). Najviše je pjevao pjesme koje je sam spjevao i za koje je sam ishitrio melodiju pomoću kitare. Njegove su se pjesme brzo širile, buduć da je u nekim svojim melodijama pogodio hrvatsku žicu. Još se i danas" - piše Kuhač 1900. godine, "pjevaju u Požegi, pa i drugdje njegove "varoške" pjesme". (Kuhač, 1900, 304)

Eugen Tomić nabraja nekoliko Matakovićevih pjesama: *Ljubi na odru, Nevjernoj dragoj, Ta šta si se podbočila, Venero prelijepa*, (Tomić, 1899), a Cuvaj bilježi da je Mataković u Požegi "čuven po pjesništvu. Spjevao je pjesme erotičnog sadržaja, a dio tiskan u Ilićevim Slavonskim varoškim pjesmama". (Cuvaj, 1910. 717.)

Može se, stoga, pretpostaviti da se u nekim "varoškim" pjesmama toga doba kriju i Matakovićeve melodije.

8. Kuhač: Slovník, Arhiv HAZU, Zagreb, reg. br. XVII, kutija IX.

9. Kuhač: Vienac 1878, br. 17, 268. Istu budnicu objavio je Kuhač i u svojoj zbirci, knj. IV, br.1596, s oznakom god. 1741.

6. Organizirani rad na zbornom pjevanju započeo je tek u drugoj polovini 19. stoljeća. Prvo hrvatsko pjevačko društvo registrirano je u Karlovcu 1861., a sljedeće u Zagrebu 1862. (Županović, 1980., 259.). U Osijeku je još 1858., osnovano njemačko pjevačko društvo "Esseker Liedertafel", koje je pod različitim imenima djelovalo do 1873. Njegov je osnutak pokrenuo N. Hummel. Prvo hrvatsko pjevačko društvo osniva se u Osijeku tek 1876. pod nazivom "Osječko pjevačko društvo Lipa", a djeluje i danas. (Malbaša, 1965., 147. i 153.)

7. O životu folklorne gradske pjesme, o spontanim glazbenim sastancima, o pjevačkim skupinama i njihovim voditeljima također nema dovoljno podataka u povijesnoj građi. O spontanom pjevanju piše dr. Ignjat Brlić: "U prijašnje vreme (...) nije bilo štampanih pjesmarica, kao što ih danas svuda ima, nego su momci i djevojke imali svoje pisane pjesmarice, koje su se pri sastancih čitale, i iz kojih su pjevali, premda su toga najviše na pamet znali." (Uspomene IV, 6.)

Za MATU TOPALOVIĆA (1812.-1864.), književnika, Kuhač piše (također nedokumentirano) da je "bio vrstan pjevač i ishitrilac liepih melodija" (Kuhač, 1900., 304.). Dokazi Topalovićeve glazbene djelatnosti nisu do sada pronađeni.

Jedan od najobrazovanijih i svestrano nadarenih intelektualaca svoga doba bio je svećenik STJEPAN MARJANOVIĆ (1802.-1860.), Brođanin koji se ogledao u prozi, dramskom i religioznom pjesništvu, kao i sastavljanju napitnica. "Prevodeći zapadnoevropske pjesnike, značajan je kao ilirski preporoditelj i animator kulturnog života u nacionalno ugroženoj Slavoniji." (M.B. Stulli, 1978. 163). Za ovo istraživanje posebno su vrijedni podaci na koje se nailazi; Marjanović se bavio glazbom i etnologijom te je skladao. Prema A. Torkvatu Brliću, Marjanović je glazbu učio kod fratra Cecilijana, "pa imajući dobar glas, dade se na pjevanje. Muzika je u njem pobudila živano čuvstvo za pjesništvom, govorničtvom i slikarstvom".¹⁰

Izvršena je usporedba tekstova njegovih napitnica u zbirkama "Vitie" s tekstovima iste prirode u Iličevim zbirkama i Brličevoj melografskoj zbirci, ali nisu pronađeni jednaki, pa ni slični tekstovi. O njihovoj mogućoj glazbenoj crti, kao i Marjanovićevim skladbama za sada nema podataka.¹¹

Izdavač *Uspomena na stari Brod* (br. V., 17.) dr. Ignjat Brlić spominje fra TADU STOJANOVIĆA kao pjesnika dviju pjesama i kao skladatelja popijevke "O žalostni moji dnevni". Drugu njegovu pjesmu "Kako može duša tvoja" uglazbio je STJEPAN POSAVEC.¹²

U širenju folklorne gradske pjesme veliku su ulogu odigrali tamburaški zborovi, koji su u različitim oblicima i sastavima, organizirano i neorganizirano, nakon Pajinog iz 1847., nicali u gotovo svakom većem mjestu u Slavoniji.¹³

Poznati pothvat Paje Kolarića u ustrojavanju tamburaških sastava u njegovom rodnom gradu Osijeku imao je prethodnike. Još 1841. osnovana je,

također u Osijeku, skupina od četiri tamburaša, koja je višeglasno izvodila hrvatske komade, što je zabilježio i tadašnji tisak. *Danica ilirska* (1841, br. 92) pod naslovom "Muzikalna vest" iz Pečuha piše sljedeće: "Dana 14. t. m. stigoše ovamo, iz Oseka putujući, četiri ilirska gudioca, naime: JOSIP POSEZIĆ, NIKOLA ERDELJAC, DAVID I KOSTA JANKOVIĆ- perva tri s tamburami a posljednji s jednim gudbenim orudjem, koje se gitara time razlikuje, što imade mnogo dužje držalo nego gitar. (...) Tom nečuvnom jošte i nigda nevidjenom novostju od gudbenog oruđa povukoše rečeni gudioci među našimi zidinami na se veliku pozornost."

"U dvorani mađarskog kasina tamburali su gori imenovani Slavonci četiri večera po redu, gde su kao i po inih zabavah mestih našega grada neizkazano veliku zadovoljnost zadobili. (...)

Budući da naši sugradjani samo vesele melodije i plesnu muziku miluju, zato su se u reči stojeći gudioci polag toga ravnati morali. Komadi, koji su kod nas veliko uzhitjenje prouzrokovali te obću zadovoljnost i pohvalu zadobili, jesu sledeći: jedna poljka, ilirsko kolo, dvopev iz Norme, jedan mazurak, napev "Nek se hrusti" i "Hajdmo bratjo hajd" junaci" i jedan od pervca izmišljen valjac."¹⁴

Godine 1842. *Narodne novine* objavile su vijest da su u čast velikog župana Josipa Šiškovića četiri tamburaša u Osijeku "skladno u žice udarali pod objedom miloglasno ispjevali" jednu pjesmu na ilirskom jeziku. (Prohaska, 1912., 100. Citat iz "Narodnih novina" od 1842., br. 19.)

Najviše je do sada istražen rad Osječanina PAJE KOLARIĆA (1831.-1876.) i cijelog kruga tamburaša, koji su nakon njega nastavili i unaprijedili tamburaštvo u Hrvatskoj i drugim krajevima naše zemlje.

Kolarićeva je najveća zasluga što je složio tamburaški sekstet još 1847. godine. Poslije toga se naglo širio interes za tamburaško višeglasno muziciranje, koje je svojim zvukom, brzim usvajanjem tehnike sviranja i komornošću odgovala građanskoj klasi 19. stoljeća. Ali, "Kolarić nije samo umio sve tadašnje slavonske varoške i

10. Podaci potječu od Andrije Torkvata Brlića, iz nekrologa za Marjanovićem 1960. god. (Pozor, br.7., od 8. X. 1860. i Narodne novine, br. 232, od 9. X. 1860.)

11. U katalogu za izložbu Marjanovićevih slika koja je održana u Galeriji Osijek 1985. Krešimir Pavić piše da su njegove skladbe izgubljene. (str. 34.)

12. Harmonizirani napjevi s tekstom prve strofe objavljeni su u melografskoj zbirci (Uspomene V., prilog), pod br. 63 i 64. Popijevke je dr. Ignjat Brlić prepisao iz rukopisne zbirke njegova oca "Sammlung", koja sadrži skladbe za glas uz pratnju gitare.

13. U povijest glazbe ušla je godina 1847. kao početna godina u životu tamburaških zborova, a Pajo Kolarić kao njihov utemeljitelj. (Muzička enciklopedija, 2, Zagreb 1974, 350.)

14. Dopisnik iz Pečuha, potpisan sa "R...n", zaključuje: "Šteta, što se to društvo i u dalje putovanje nepusti, gde bi velikom svetu svoju umetnost otkriti moglo." A uredništvo Danice ilirske dodaje svoju opasku: "Da to domorodno tamburaško društvo dođe u Horvatsku, najpače u naš glavni grad Zagreb, zatim u Karlovac, Varaždin itd. mislimo da se ne bi pokajalo!" Iz toga bi se moglo zaključiti da drugi krajevi Hrvatske nisu još poznavali ovakvu vrst i kvalitet glazbenog sustava.

množinu pučkih popjevaka pjevati i tamburicom pratiti, nego je i sam nekoliko takvih spjevao i melodizirao, ili je za tuđe pjesme melodije ishitrio. Popjevke njegove pjevale su se po cijeloj Slavoniji, pa i drugdje, buduć je on pogodio ton hrvatski kao nitko drugi”, zaključuje Kuhač. (Kuhač, 1900., 306.) Kolarić nije poznao note, zato je njegove napjeve bilježio Kuhač, još za svog boravka u Osijeku, i nekoliko uvrstio u svoju zbirku, koja i započinje Kolarićevom “Miruj, miruj srce moje”. Za tada popularne pjesme, za koje je smatrao da su Kolarićeve, Kuhač kaže da su “jednostavne i jezgrovite kao što su pučke, ali opet građanski ugrađene.”¹⁵ (Kuhač, 1893., 67.)

O ulozi tamburaša u ustrojavanju i popularizaciji folklorne gradske pjesme piše Kuhač u svojoj zbirci: “Prije 30-40 godina, kada je u nas umjetna glazba još slabo razvita bila, ili drugačije govoreći, kada još te nismo imali nikakvih narodnih glasbotvoraca, tada su ili pjesnici sami k svojoj pjesmi napjev izmislili, ili im je to koji prijatelj učinio. (...) Nu njeke s takve popievke ipak uzdržaše, bar po gradovih, a najpače tada, kada ih tamburaši u ruke primiše, te ih na svoju prekrojiše.” (Kuhač, 1879. 127.)

* * *

Na temelju iznesenih podataka, koliko god su manjkavi i nedostatni, moguće je ipak predočiti temeljne crte glazbenog života slavonskih gradića prve polovine 19. stoljeća, njegove sadržaje, oblike i nositelje. Nove vrste kulture i zabave koje su nastajale zajedno s gradovima i iz komunikacija među njima, razlikovale su se od tradicijskih, seoskih. Umjetničko - zabavni i glazbeni život postupno je gubio lokalno i dobio šire, međunarodno obilježje. Obogaćivao se novim plesovima, kazališnim predstavama, sastavima, zborovima. Tako se u slavonskim gradovima čuju orgulje, glasovir, vojni, gradski i crkveni orkestri. Nositelji glazbenog života prestaju biti anonimni, izdižu se sposobniji : skladatelji, instrumentalisti, voditelji orkestra i pjevačkih skupina, kao što su Trenk, Mataković, Marjanović, Kolarić, koji su utirali puteve gradskoj folklornoj glazbi našega podneblja.

GRAĐA

- Brlić, I.A., 1885., Uspomene na stari Brod, sv. III., Zagreb.
 Brlić, I.A., 1888., Uspomene na stari Brod, sv. IV. i V., Đakovo.
 Ilić, L., 1844. - 1847., (Slavončević, S., Lozić, V.) Slavonske varoške pjesme, Zagreb.
 Katineli, K. 1849. (?), Južno slavljske pučke pjesme, Beč
 Kuhač, F. K., 1878. - 1881., Južno - slovjske narodne popievke, knj. I. - IV, Zagreb.
 Kuhač, F. K., Biografski i muzikografski slovník (građa), Arhiv HAZU, Zagreb, reg. br. XVII, kutija IX.
 Marjanović, S., 1839.-1840., Vitie i igrokazi, I-VII, Pečuh.1841., Muzikalna svijest, Danica ilirska, Zagreb, br. 92.

LITERATURA

- Andreis, J., 1989., Povijest glazbe, knj. 1.- 4-, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb.
 Bösendorfer, J., 1916., Turković diarij župne crkve unutrašnjeg grada Osijeka od god. 1798.-1806., Starine JAZU, knj. XXXV,Zagreb.
 Bošković - Stulli, M., 1978., Usmena književnost, Povijest hrvatske književnosti, knj. 1. , Liber - Mladost, Zagreb.
 Cuvaj, A., 1910., Građa za povijest školstva Kraljevine Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas, sv. V., Kraljevska hrvatsko - slavonsko- dalmatinska zemaljska vlada, Odjel za bogoštovlje i nastavu, Zagreb.
 Firinger, K., 1954., Koncertni život u Osijeku prije 110 godina, Glas Slavonije, 17. V., Osijek.
 Kemf, J., 1931., Pokladni plesovi i gradska glazba u Požegi 1832., Sveta Cecilija, br. 1, Zagreb, 17.
 Kemf, J., 1931., Iz glazbene prošlosti Slavonske Požege, Sveta Cecilija, br. 2, Zagreb, 53- 54.
 Kemf, J. 1932., Pedeset godina Hrvatskog pjevačkog društva “Vijenac” u Požegi, Sveta Cecilija, br. 6, Zagreb, 205.
 Kuhač, F. K., 1885., Glazbeno nastojanje Gajevih Ilira, Zagreb.
 Kuhač, F. K. 1893., Ilirski glazbenici, Zagreb.
 Kuhač, F. K. 1990., Glazba u Djakovačkoj biskupiji, Spomen cvieće iz hrvatskih i slovenskih dubrava , Zagreb, 198.- 309.
 Malbaša, M., 1965., Glazbeni život u Osijeku, Osječki zbornik, br. IX - X. Osijek, 137.- 187.
 Pavić, K., 1985., Stjepan Marjanović (1802.- 1860.), Galerija likovnih umjetnosti, Osijek (katalog izložbe).
 Prohaska, D., 1912., Ilirizam u Osijeku, Savremenik, Zagreb, 98.- 103-
 Tomić, E., 1899., Mijo Ferdinand Mataković, Narodne novine, 21. I., Zagreb.
 Županović, L., 1980., Stoljeća hrvatske glazbe, Školska knjiga, Zagreb. -1972., Muzička enciklopedija, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb.

15. Kuhač je u svojoj zbirci Južno-slovjske narodne popievke (1878.-1881.) objavio 11 popijevaka za koje je smatrao da su Kolarićeve. To su zapisi pod sljedećim rednim brojevima: 1, 15, 48, 208, 291, 317, 387, 430, 439, 1433, 1439.